

O SLOGOVNOJ VRIJEDNOSTI DUGOGA JATA U DVJEMA ANTOLOGIJAMA HRVATSKE POEZIJE

IVKA BRKIĆ

Među aktualnim pitanjima fonetske i ortoepske norme problem slogovne vrijednosti dugoga jata (ě) jedan je od najvažnijih po svojoj učestalosti u tekstovima i po mjestu u sustavu. Zanima nas njegova ortoepska i slogovna vrijednost u standardnom jeziku, tj. njegova stvarna, govorna vrijednost u uporabnoj ortoepskoj normi u usporedbi s normom koju propisuju gramatike i priručnici. Prostor mi ne dopušta da ovdje opsežno rekapituliram stavove i mišljenja najistaknutijih hrvatskih i srpskih lingvista M. Rešetara, T. Maretića, J. Hamma, J. Vukovića¹ i dr., koji su pisali o toj problematici, nego ću se zadržati na jednom novijem članku D. Brozovića² gdje je obrađena i sva relevantna prethodna literatura. Rezultati do kojih sam došla u ovom radu, potvrdit će ili opovrgnuti tezu koju zastupa D. Brozović u tome članku, u kojem do u tančine obrađuje i fonološku vrijednost slovnoga slijeda *ije*.

Norma koju propisuju gramatike i pravopisni i drugi priručnici može se sažeti ovako:

»Za slovni slijed *ije*, kada po podrijetlu odgovara staromu glasu *jat*, kodificirana norma zahtijeva izgovor /i/ + /j/ + /ě/, tj. zahtijeva dvosložnu vrijednost i kratko *e* u drugome slogu.«³

U spomenutom članku Dalibor Brozović konstatira:

»U uporabnoj normi tomu zahtjevu udovoljava samo riječ *dvije* i još četiri-pet riječi, koje se zaista izgovaraju samo tako, ili se bar m o g u i tako izgovarati;

U svim ostalim slučajevima uporabna norma poznaje isključivo usporedan izgovor s *dvije* moguće realizacije:

¹ Milan Rešetar, »Izgovor i pisanje praslavenskog vokala ě u dugim slogovima« *Rad* 273 (1942), str. 207—225; — Josip Hamma, »Sekundarno ije na zapadnom hrvatskom području«, *Jezik*, I/1952, br. 2, str. 39—45; — Tomo Maretić, »Da li ie ili ije«, *Nastavni vjesnik*, I/1893, str. 148—156; — Jovan Vuković, »Glas ě (b) u istorijskom razvitku i u savremenom srpskohrvatskom jeziku«, *Radovi ANU BiH*, XLI/1971, str. 89—132.

² Dalibor Brozović, »O ortoepskoj vrijednosti dugoga i produženog ije-kavskog jata«, *Jezik*, XX, 1972—73, br. 3, 4, 5, str. 65—67, 106—118, 142—149.

³ *Ibidem*, br. 3, str. 68.

a. Redovito se izgovara dvoglasnik (diftong) kojemu je prvi dio glas sličan samoglasniku *i* i suglasnik *j*, ali različit od obojice, a drugi dio predstavlja dugo *e*;

b. Svaki se takav dvoglasnik može zamijeniti dvosložnim izgovorom s dugim vokalom *e* u drugome slogu, ali se to čini prilično rijetko, a obično i s osobitom stilskom vrijednosti.«⁴

Što je prisutnije u hrvatskoj govornoj praksi standardnoga jezika, mogle bi nam odgovoriti eventualne ankete koje bismo proveli, ali kada se radi o jednosložnosti i dvosložnosti, možda će nam najmjero-davniji odgovor dati antologije hrvatske poezije. Tu naime ne možemo sumnjati u sluh ni ispitivača ni ispitanika — metrička shema pojedinih pjesama daje nesumnjiv i jednoznačan odgovor o jednosložnoj ili dvosložnoj vrijednosti troslovnoga slijeda *ije*.

Uzela sam dvije antologije hrvatske poezije: *Antologija hrvatske poezije (od XIV st. do naših dana)*, Zagreb 1966 (sastavili Miličević - Šoljan), i antologiju Vlatka Pavletića pod naslovom *Hrvatski pjesnici između dva svjetska rata*, Beograd 1963, i provjeralava sam vrijednost dugoga jata. Naravno, u obzir su došle samo one pjesme koje imaju stihove s određenim brojem slogova, dakle vezani stih. Uz svakoga pjesnika naznačila sam godine života da nam i to nešto kaže ukoliko može, naziv pjesme i broj slogova stiha kojim je napisana. Primjedbe koje se inače nameću uz svaku pjesmu, nisam mogla iznijeti u ovom članku, jer to iziskuje znatno veći prostor, pa se nadam da će to biti obrađeno drugom prilikom. Ovdje je pak iznesen za svakoga pjesnika samo ukupan broj primjera s dugim jatom u jednosložnoj (grafički *je*) i dvosložnoj vrijednosti (grafički *ije*), s odgovarajućim postocima i sa samo najnužnijim komentarom.

*
**

Budući da postoje određene međe u razvojnim fazama našega jezika,⁵ pokušala sam pjesništvo u antologiji Miličević - Šoljan staviti u te okvire:

I dio do 1750.

II dio od 1750—1850.

III dio od 1850—danas.

I dio do 1750.

Šiško Menčetić - Vlahović (1457—1527):

⁴ *Ibidem*, br. 3, str. 68—69.

⁵ Vrijednost ijekavskoga dugoga jata u predstandardnim razdobljima nije dođuše odlučna za suvremenu normu, ali ipak će biti korisno da se upoznamo i s historijatom same pojave.

»Veli se jer oganj toliku ima moć«, str. 37, stih = 12 slogova
 Zaključak: *ije* = 1 (100%), *ije* = 0 (0%); u pjesmi ima ikavizama.
 Džore D r ž i ć (1461—1501):

»Djevojka je podranila«, str. 41, stih = 14 slogova

»Odiljam se«, str. 41—42, stih = 16 slogova (refren 4 sloga)

Zaključak: *ije* = 10 (100%), *ije* = 0 (0%); 1 *ije* u nastavku. Pjesme su ijekavsko-ikavske.

Mavro V e t r a n o v i ć Č a v č i ć (1482—1576):

»Remeta«, str. 47—48, stih = 8 slogova

»Pjesanca u pomoć poetam«, str. 48, stih = 8 slogova

»Razmišljanje o smrti«, str. 49, stih = 12 slogova

»Pjesanca šturku«, str. 49—50, stih = 8 slogova

Zaključak: *ije* = 10 (100%), *ije* = 0 (0%); 1 *ije* u nastavku. Pjesnik miješa ikavski i ijekavski govor, no možemo reći da su pjesme ijekavske s ikavizmima.

Marin D r ž i ć (1508—1567):

»Ružice rumena«, str. 61, stih = 12 slogova

Zaključak: *ije* = 1 (100%), *ije* = 0 (0%). Pjesma je u osnovi ikavska s nekoliko ikavizama.

Nikola D i m i t r o v i ć (1510—1553):

»O družbo čestita«, str. 64, stih = 12 slogova

Zaključak: *ije* = 6 (100%), *ije* = 0 (0%); 1 *ije* u nastavku.

Nikola N a l j e š k o v i ć (1510—1587):

»Sužnji«, str. 65, stih = 8 slogova (refren 4 sloga)

»Pastijeri smo od bobana«, str. 68, stih = 8 slogova (refren 4 sloga)

»Gospodinu Ivanu Vidali vlastelinu krkarskomu Nikola Stjepka Nalješković Dubrovčanin piše na 16. novembra 1564«, str. 68—69, stih = 12 slogova

Zaključak: *ije* = 28 (100%), *ije* = 0 (0%), 11 *ije* u nastavku. U pjesmama ima ikavizama.

Maroje M a ž i b r a d i ć (oko 1520—1591):

»U smrt G. Vitora Besalja, po izgubljenju od Bara kančelijera dubrovačkoga«, str. 70—71, stih = 8 slogova

Zaključak: *ije* = 28 (100%), *ije* = 0 (0%). Ima poneka ikavska riječ.

Antun S a s i n (1524—1595):

»U pohvalu pjesnika dubrovačkih«, str. 72—74, stih = 12 slogova

Zaključak: *ije* = 22 (100%), *ije* = 0 (0%), 2 *ije* u nastavku. U pjesmama ima ikavizama, a čini se da ih je pjesnik upotrebljavao radi rime.

Babo B o b a l j e v i ć M i š e t i ć (1530—1585):

»Kad me umoriš smrti«, str. 75—76, stih = 12 i 6 slogova (pravilna izmjena)

»Ptica svezana govori vili«, str. 77, stih = 12 slogova

»Srce mi je puno jada«, str. 77, stih = 8 slogova
 Zaključak: *ije* = 11 (100%), *ije* = 0 (0%). U pjesmi »Kad me umoriš smrti« ima ikavizama.

Dinko R a n j i n a (1536—1607):

»Livija Latinka«, str. 78, stih = 12 slogova

»Neka sve u jadu«, str. 79, stih = 6 i 12 slogova

»Tač lijepa pastirka«, str. 79, stih = 12 i 6 slogova

»Djevojka govori«, str. 79—80, stih = 12 i 6 slogova

Zaključak: *ije* = 7 (100%), *ije* = 0 (0%). U pjesmama ima ikavizama,
 Dominko Z l t a r i ć (1555?—1609?):

»Kad godir mjesto ja spomenem i vrime«, str. 68—69, stih = 12 slogova

»U hvalu pokoja i mirne pameti«, str. 87, stih = 12 slogova

»Gospodinu S. B.«, str. 88, stih = 12 slogova

»Nenavidos noći«, str. 88, stih = 12 slogova

»Ljubovnik učinjen prah od časa«, str. 89, stih = 8 slogova

»Hitro tajim i pokrивam«, str. 89—90, stih = 9 slogova

Zaključak: *ije* = 24 (100%), *ije* = 0 (0%); 2 *ije* u nastavku. U pjesmama »U hvalu pokoja i mirne pameti«, »Gospodinu S. B.« i »Hitro tajim i pokorivam« ima ikavizama, koji su radi rime.

Stijepo Đ u r đ e v i ć (1576—1632):

»Plačan dedo već ne ruča«, str. 91—92, stih = 8 slogova

Zaključak: *ije* = 6 (100%), *ije* = 0 (0%).

Horacije M a ž i b r a d i ć (konac 16. i početak 17. st.):

»Iz Petrarke«, str. 93—94, stih = 12 slogova

»Kad me srce sa mnom nije«, str. 94, stih = 8 slogova

»U smrt poštovanoga oca svoga gosp. Maroja Mažibradića«, str. 94—95, stih = 12 slogova

Zaključak: *ije* = 10 (100%), *ije* = 0 (0%); 1 *ije* u nastavku.

Ivan G u n d u l i ć (1589—1638):

»Objavi danice«, str. 97, stih = 12 slogova

»Pjesma slobodi«, str. 97, stih = 12 slogova

»Suze sina razmetnoga«, str. 97—99, stih = 8 slogova

»Kolo sreće«, str. 99—100, stih = 8 slogova

Zaključak: *ije* = 44 (100%), *ije* = 0 (0%); 1 *ije* u nastavku. Pjesnik je upotrijebio poneki ikavizam kad mu je to bilo potrebno kod rimovanja.

Ivan B u n i ć - V u č i ć e v i ć (1591?—1658):

»Pjesnik pjesnima«, str. 103, stih = 12 slogova

»Ubiraj diklice«, str. 103, stih = 12 slogova

»Ljubav draga mene stavi«, str. 103—104, stih = 8 slogova

»Gledaj, Rakle, dobro moje...«, str. 104—105, stih = 8 slogova

»Slatka dušo mom životu«, str. 105—106, stih = 8 slogova

»Preljepa Elena«, str. 107, stih = 12 slogova

»Budi nam spomena«, str. 107, stih = 12 slogova

»Tko godi je prvi bio«, str. 108—109, stih = 8 slogova

Zaključak: *ije* = 41 (97,62⁰/o), *ije* = 1 (2,38⁰/o), ukupno 42 duga jata; 6 *ije* u nastavku, 1 *ije* u nastavku. Rijetki su ikavizmi, i to u rimama.

Muhamed Hevajski (1061—?):

»Savjet ženama«, str. 111, stih = 7 slogova

Zaključak: *ije* = 0 (0⁰/o), *ije* = 3 (100⁰/o); 2 *ije* u riječi *rijet*.

Junije Palmotić (1607—1657):

»Sveta Katarina od Sijene«, str. 113, stih = 8 slogova

»Koliko je svak držan mjestu rodnomu«, str. 113—114, stih = 8 slogova

Zaključak: *ije* = 15 (100⁰/o), *ije* = 0 (0⁰/o), 8 *ije* u nastavku.

Vladislav Menčetić (1617—1666):

»Petru Zrinskome«, str. 115—116, stih = 8 slogova

Zaključak: *ije* = 13 (100⁰/o), *ije* = 0 (0⁰/o); 3 *ije* u nastavku.

Jeronim Kavajin (1643—1714):

»Sve je mijena«, str. 119—120, stih = 8 slogova

Zaključak: *ije* = 8 (100⁰/o), *ije* = 0 (0⁰/o), 1 *ije* u nastavku. Pjesnik često upotrebljava ikavizme radi rime (npr. *njime-vrime, dika-rika* itd.).

Antun Gleđević (1658—1728):

»Kaže da se ne pristoji jednoj ženi starijoj radit od ljubavi«, str. 133—134, stih = 8 slogova

Zaključak: *ije* = 6 (100⁰/o), *ije* = 0 (0⁰/o); 1 *ije* u nastavku.

Ignjat Đurđević (1647—1737):

»Gospođi nadaleko«, str. 135—136, stih = 8 slogova

»Slici svojoj u ruci gospođe«, str. 136—137, stih = 8 slogova

»Zgoda ljuvena«, str. 137—138, stih = 8 slogova

»Cvijet na dar poslan od gospoje«, str. 138—139, stih = 8 slogova

»Srce izgubljeno«, str. 139, stih = 8 slogova

Zaključak: *ije* = 32 (96,97⁰/o), *ije* = 1 (3,03⁰/o); 5 *ije* u nastavku, 1 *ije* u nastavku. Ukupno 33 duga jata.

Pjesme nepoznatih pjesnika:

»Divlji soko«, str. 157, stih = 6 slogova

»Ne plač', ne plač', draga«, str. 157, stih = 12 slogova (pjesma je ikavska)

»Lijepi Ive«, str. 158, stih = 8 slogova

»Ajđmo kući, zora je«, str. 159, stih = 8 slogova

»Tri Grkinje«, str. 160, stih = 13 slogova

»Asan-aginica«, str. 161—163, stih = 10 slogova

Zaključak: *ije* = 21 (100⁰/o), *ije* = 0 (0⁰/o).

Ukupno 322 duga jata, *ije* = 317 (98,45⁰/o) od toga 60 *ije* u nastavku (18,63⁰/o od ukupnog broja dugih jatova, 18,93⁰/o od jednosložnih). *ije* = 5 (1,55⁰/o), od toga 2 *ije* u nastavku (0,62⁰/o od ukupnog broja dugih jatova, 40⁰/o od dvosložnih).

I. BRKIĆ

- Dubrovčani: 290 dugih jatova, *ije* = 288 (99,31%), 58 *ije* u nastavku.
ije = 2 (0,69%), oba *ije* u nastavu
Ostali: 11 dugih jatova, *ije* = 8 (72,73%), 2 *ije* u nastavku
ije = 3 (27,27%)
Anonimni pjesnici: 21 dugi jat, *ije* = 21 (100%), *ije* = 0 (0%), anoni-
mni ikavci 1 *ije*, anonimni ijekavci 20 *ije*.

II dio od 1750—1850

Andrija K a č i ć M i o š i ć (1704—1760):

»Kći kralja bugarskoga moli oca da joj daruje kralja Vladimira«,
str. 144—145, stih = 10 slogova

Zaključak: *ije* = 1 (100%), *ije* = 0 (0%). Pjesma je ikavska.

M. Antun R e l j k o v i ć (1732—1798):

»Satir kazuje lipotu kraja Slavonije«, str. 146—147, stih = 10
slogova

Zaključak: *ije* = 0 (0%), *ije* = 1 (100%). Pjesma je ikavska s jednim
jatom koji ima dvosložnu vrijednost.

Abdulvehhab I l h a m i j a (umro 1822):

»Kasida«, str. 169—170, stih = 11 slogova

Zaključak: *ije* = 0 (0%), *ije* = 2 (100%).

Antun M i h a n o v i ć (1796—1861):

»Hrvatska domovina«, str. 175—176, stih = 8 slogova

Zaključak: *ije* = 2 (100%), *ije* = 0 (0%).

Tomo B l a ž e k (1807—1864):

»Jednoč i sada«, str. 180—181, stih = 10 slogova

Zaključak: *ije* = 4 (80%), *ije* = 1 (20%), ukupno 5 dugih jatova.

Stanko V r a z (1810—1851):

»Lijepa Anka«, str. 182—183, stih = 9 i 8 slogova (pravilna
izmjena)

»Borba«, str. 183—184, stih = 10 i 8 slogova (pravilna izmjena)

»Pozdrav«, str. 184, stih = 10 slogova

»Gazela«, str. 185, stih = 10 slogova

Zaključak: *ije* = 10 (100%), *ije* = 0 (0%); 1 *ije* u nastavku.

Dimitrija D e m e t a r (1811—1872):

»Grobničko polje«, str. 186—187, stih = 10 i 12 slogova

Zaključak: *ije* = 7 (100%), *ije* = 0 (0%).

Ivan M a ž u r a n i ć (1814—1890):

Smrt Smail-age Čengića, str. 189—217:

»Agovanje«, str. 189—192, stih = 8 i 10 slogova

»Noćnik«, str. 192—194, stih = 8 i 10 slogova

»Četa«, str. 194—201, stih = 8 i 10 slogova

»Harač«, str. 201—216, stih = 8 i 10 slogova

»Kob«, str. 216—217, stih = 10 slogova

Zaključak: *ije* = 189 (76,52%), od toga 58 (30,69%) *ije* u nastavku.
ije = 58 (23,48%), od toga 25 (43,10%) *ije* u nastavku.

Petar Preradović (1818—1872):

- »Putnik«, str. 219—221, stih = 8 slogova
- »Mrtva ljubav«, str. 221—222, stih = 10 slogova
- »Ljudsko srce«, str. 222, stih = 10 slogova
- »Pitanje«, str. 223, stih = 10 slogova
- »Noćna pjesmica«, str. 224, stih = 8 slogova
- »Svojoj sestri jedinici«, str. 224, stih = 10 slogova
- »Konac kraju«, str. 225, stih = 8 i 6 slogova

Zaključak: *ije* = 27 (100%), *ije* = 0 (0%).

Ukupno 302 duga jata, *ije* = 240 (79,47%), *ije* = 62 (20,53%), od toga 58 (19,21%; *ije* u nastavku (24,17% od jednosložnih dugih jatova), 26 (8,61% *ije* u nastavku (41,94% od dvosložnih dugih jatova).

Ijekavske pjesme: 300 dugih jatova, *ije* = 239 (79,67%), *ije* = 61 (20,33%).

Ikavske pjesme: 2 duga jata, *ije* = 1 (50%), *ije* = 1 (50%).

III dio od 1850.. do danas

Luka Botić (1830—1863):

- »Pjesma suncu«, str. 226—227, stih = 10 slogova

Zaključak: *ije* = 0 (0%), *ije* = 2 (100%).

August Šenoa (1838—1881):

- »Propast Venecije«, str. 228—236:

I pjesma, str. 228—230, stih = 11 slogova (samo stihovi koji imaju ženske rime)

II pjesma, str. 230—231, stih = 10 slogova (stihovi koji imaju m. rime)

stih = 11 slogova (stihovi koji imaju ž. rime)

III pjesma, str. 231—234, stih = 11 slogova (stihovi koji imaju ž. rime) Stihovi koji imaju m. rime nisu ušli u statistiku zbog neujednačenosti.

IV pjesma, str. 234—235, stih = 9 slogova (ž. rime), 8 slogova (m. rime)

V pjesma, str. 236, stih = 11 slogova (ž. rime), 10 slogova (m. rime)

Zaključak: 65 dugih jatova, *ije* = 64 (98,46%), *ije* = 1 (1,54%), i taj 1 *ije* u nastavku.

Lavoslav Vukelić (1840—1879):

- »Kod Solferina«, str. 239—240, stih = 9 slogova (m. rime), 10 slogova (ž. rime)

Zaključak: *ije* = 5 (100%), *ije* = 0 (0%).

Franjo Marković (1845—1914):

- »Dom i svljet«, str. 241—243, stih = 10 slogova (m. rime), 11 slogova (ž. rime)

I. BRKIĆ

Zaključak: *ije* = 17 (89,47⁰/o), *ije* = 2 (10,53⁰/o).

Andrija P a l m o v i ć (1847—1882):

»Pjerko Bunić«, str. 244—245, stih = 10 slogova

Zaključak: *ije* = 1 (100⁰/o), *ije* = 0 (0⁰/o).

Rikard J o r g o v a n i ć (1853—1880):

»Noć«, str. 248—249, stih = 10 slogova

»Moj pir«, str. 249, stih = 8 slogova (m. rime), 9 slogova (ž. rime)

»Drvo ljubavi«, str. 250, stih = 9 slogova

»Svetokrilac«, str. 250—251, stih = 10 slogova

»Smrt«, str. 251, stih = 10 slogova

Zaključak: *ije* = 30 (100⁰/o), *ije* = 0 (0⁰/o).

Ante K o v a č i ć (1854—1889):

»Kameleonu«, str. 252—253, stih = 10 slogova (m. rime), 11 slogova (ž. rime)

Zaključak: *ije* = 4 (100⁰/o), *ije* = 0 (0⁰/o).

Ivo V o j n o v i ć (1857—1929):

»Na Mihajlu« str. 255, stih = 11 slogova

»Januar«, str. 255, stih = 11 slogova, 12 slogova imaju parni stihovi u katrenima

»Utjeha«, str. 226, stih = 11 slogova

Zaključak: 13 dugih jatova, *ije* = 12 (92,31⁰/o), *ije* = 1 (7,69⁰/o).

August H a r a m b a š i ć (1861—1911):

»Tri čaše«, str. 258—259, stih = 12 slogova

»Tuga«, str. 259—260, stih = 10 slogova

»San«, str. 260, stih = 8 i 7 slogova (pravilna izmjena)

»Dugo si me mučilo i trlo«, str. 261, stih = 10 slogova

Zaključak: *ije* = 16 (100⁰/o), *ije* = 0 (0⁰/o).

Silvije Strahimir K r a n j č e v i ć (1865—1908):

»Iza spuštenih trepavica«, str. 263—265, stih = 10 slogova

»Misao svijeta«, str. 267—269, stih = 10 slogova

»Svijet i pjesma«, str. 270—272, stih = 14 slogova

»Prolaznost«, str. 272—273, stih = 10 slogova

»Heronejski lav«, str. 274—275, stih = 14 slogova

»Eli! Eli! lamâ azâvtani?!«, str. 278—279, stih = 14 slogova

»Resurrectio«, str. 280—281, stih = 16 slogova

»Mojsije«, str. 285—289, stih = 10 slogova

»Gospodskom Kastoru«, str. 290—291, stih = 10 i 15 slogova

»Pred kraljevskom pločom u Baški«, str. 291—292, stih = 8 slogova

»Povratak«, str. 293, stih = 14 slogova

»Prosinačko sunce«, str. 293—294, stih = 10 i 16 slogova

»Groblje na umoru«, str. 294—296, stih = 16 slogova

»Ja mišljah«, str. 296, stih = 11 slogova

Zaključak: 187 dugih jatova, *ije* = 145 (77,54⁰/o), 1 (0,53⁰/o) *ije* u nastavku, *ije* = 42 (22,46⁰/o), od toga 13 (6,95⁰/o) *ije* u nastavku.

Ante T r e s i ć P a v i č i ć (1867—1949):

»Šišmiš«, str. 292, stih = 11 slogova

»Na obali beskraj«, str. 298, stih = 11 slogova

»Bjelozor«, str. 299, stih = 11,9 i 10 slogova (pravilna izmjena).

Zaključak: *ije* = 6 (100%), *ije* = 0 (0%).

Antun G u s t a v M a t o š (1873—1914):

»Gospa Marija«, str. 301—302, stih = 11 slogova

»Notturmo«, str. 301—302, stih = 10 i 5 slogova (pravilna izmjena)

»Utjeha kose«, str. 302, stih = 12 slogova

»Pravda«, str. 304, stih = 11 slogova

»1909«, str. 304, stih = 10 slogova

»Jesenje več«, str. 305, stih = 11 slogova

»Suza«, str. 305, stih = 8 i 7 slogova (pravilna izmjena)

»Basna«, str. 306, stih = 9 i 10 slogova (pravilna izmjena)

Zaključak: 18 dugih jatova, *ije* = 15 (83,33%), *ije* = 3 (16,67%), od toga 2 *ije* u nastavku.

Vladimir V i d r i ć (1875—1909):

»Dva levita«, str. 315, stih = 8 slogova

»Na Nilu«, str. 317, stih = 5 slogova

»Coena«, str. 320—321, stih = 10 slogova

»Mrtvac«, str. 321—322, stih = 8 slogova

»Plakat«, str. 323, stih = 11 slogova

»Putovah«, str. 327, stih = 11 slogova

Zaključak: *ije* = 32 (100%), *ije* = 0 (0%).

Dragutin D o m j a n i ć (1875—1933):

»Kap«, str. 329, stih = 8 i 9 slogova (pravilna izmjena)

»U mistične noći«, str. 329, stih = 11 i 10 slogova (pravilna izmjena)

»Jesenska magla«, str. 330, stih = 11 slogova

Zaključak: *ije* = 16 (100%), *ije* = 0 (0%)

Milan B e g o v i ć (1876—1948):

»Pastourelle«, str. 335—336, stih = 8 slogova

»Mistički sonet«, str. 336, stih = 11 slogova

»Dunja«, str. 336—337, stih = 11 slogova

»Ti ne znaš naše sunce«, str. 340, stih = 11 slogova

Zaključak: 12 dugih jatova, *ije* = 10 (83,33%), *ije* = 2 (16,67%) od toga 1 *ije* u nastavku.

Vladimir N a z o r (1876—1949):

»Zvonimirova lađa«, str. 342—343, stih = 8 slogova

»Turris eburnea«, str. 344, stih = 12 slogova

»Šuma spava«, str. 347, stih = 12 i 6 slogova (pravilna izmjena)

»Štap«, str. 349—350, stih = 11 slogova

Zaključak: 18 dugih jatova, *ije* = 17 (94,44%), *ije* = 1 (5,56%), i taj 1 *ije* u nastavku.

Ljubo W i e s n e r (1885—1951):

I. BRKIĆ

- »Ruže II«, str. 360, stih = 12 slogova
»Blago veče«, str. 361, stih = 12 slogova
»Odrazi«, str. 361—362, stih = 12 slogova
»Avantüre«, str. 364—366, stih = 11 slogova
Zaključak: 18 dugih jatova, *ije* = 17 (94,44⁰/o), *ije* = 1 (5,56⁰/o).
Janko Polić Kamov (1886—1910):
»U noći«, str. 372, stih = 14 slogova
»Post scriptum«, str. 372—373, stih = 8 i 7 slogova.
Zaključak: *ije* = 7 (100⁰/o), *ije* = 0 (0⁰/o).
Fran Galović (1887—1914):
»Childe Harold« str. 375, stih = 12 slogova
Zaključak: *ije* = 1 (100⁰/o), *ije* = 0 (0⁰/o).
Zvonko Milković (1888—1978):
»Pogled na dolinu«, str. 379—380, stih = 13 slogova
Zaključak: *ije* = 3 (100⁰/o), *ije* = 0 (0⁰/o).
Nikola Polić (1890—1960):
»Mjesečina«, str. 382—383, stih = 12 slogova
Zaključak: 5 dugih jatova, *ije* = 4 (80⁰/o), *ije* = 1 (20⁰/o)
Vladimir Čerina (1891—1932):
»Poslije mučenja«, str. 389—390, stih = 12 slogova
»Tuga nomada«, str. 390—391, stih = 12 slogova
»Orcagna«, str. 391—392, stih = 12 slogova
Zaključak: 34 duga jata, *ije* = 29 (85,29⁰/o), *ije* = 5 (14,71⁰/o).
Tin Ujević (1891—1955):
»Molitva Bogomajci za rabu božju Doru Remebot«, str. 394—396,
stih = 10 i 11 slogova
»Svakidašnja jadikovka«, str. 396—398, stih = 8 slogova
»Odlazak«, str. 399, stih = 9 slogova (prvi distih ima po 12
slogova, a osmi distih po 8 slogova)
»Tajanstva«, str. 399—401, stih = 11 slogova
»Molitva iz tamnice«, str. 401—403, stih = 11 slogova
»Blaženo jutro«, str. 403—404, stih = 9 slogova
»Notturmo«, str. 404, stih = 9 slogova
»Zelenu granu«, str. 404, stih = 11 slogova
»S ranom u tom srcu«, str. 405, stih = 12 slogova
»I ja što evo...«, str. 405, stih = 11 slogova
»Vasionac«, str. 410—411, stih = 10 slogova
Zaključak: *ije* = 55 (100⁰/o), *ije* = 0 (0⁰/o).
Gustav Krklec (1899—1977):
»Srebrna cesta«, str. 470—471, stih = 11 slogova
»Breze«, str. 472, stih = 11 slogova
»Crna ruža«, str. 473, stih = 12 slogova
»Pismo«, str. 475—476, stih = 7 slogova
»Dunavom«, str. 476—477, stih = 11 slogova
»Bezimenoj«, str. 477, stih = 11 slogova
Zaključak: *ije* = 13 (100⁰/o), *ije* = 0 (0⁰/o)

Dobriša C e s a r i ć (1902):

»O sati sumnje, sati bola«, str. 501, stih = 9 slogova

»Poludjela ptica«, str. 502, stih = 11 slogova

»Voćka poslije kiše« str. 502, stih = 9 slogova

»Trubač sa Seine (Matoš u Parizu)«, str. 503—504, stih = 11 slogova (ž. rime). Stihovi koji imaju muške rime nisu ušli u podatke.

»Pjesma mrtvog pjesnika«, str. 506—507, stih = 11 slogova

Zaključak: 19 dugih jatova, *ije* = 18 (94,74⁰/o), *ije* = 1 (5,26⁰/o).

Nikola Š o p (1904):

»Okno«, str. 524, stih = 10 slogova

Zaključak: *ije* = 1 (100⁰/o), *ije* = 0 (0⁰/o).

Šime V u č e t i ć (1909):

»Snjegovi«, str. 551, stih = 10 slogova

Zaključak: *ije* = 5 (100⁰/o), *ije* = 0 (0⁰/o).

Vladimir P o p o v i ć (1910):

Iz poeme »Oči«

»Magla« (Iz »Udbine«, III pjevanje), str. 554—555, stih = 11 slogova

Zaključak: *ije* = 7 (100⁰/o), *ije* = 0 (0⁰/o).

Ivan Goran K o v a č i ć (1913—1943):

»Moj grob«, str. 564, stih = 11 slogova

»Mračno doba«, str. 565, stih = 10 slogova

»Jama«, str. 566—576, stih = 11 slogova (X pjevanje nije ušlo u podatke, stih = 10, 11 i 12 slogova, ali nije pravilna izmjena)

Zaključak: 73 duga jata, *ije* = 55 (75,34⁰/o), *ije* = 18 (24,66⁰/o)

Ukupno 685 dugih jatova, *ije* = 605 (88,32⁰/o), od toga samo 3 *ije* u nastavku (tj. 0,44⁰/o od ukupnog broja dugih jatova, ili 0,50⁰/o od jednosložnih)

ije = 80 (11,68⁰/o), od toga 18 *ije* u nastavku (tj. 2,63⁰/o od ukupnog broja dugih jatova, ili 22,66⁰/o od dvosložnih).

II a n t o l o g i j a : *Hrvatski pjesnici između dva svjetska rata:*
Ljubo W i e s n e r (1885—1951):

»Pjesma«, str. 14, stih = 12 slogova

»Odrizi«, str. 15, stih = 12 slogova

»Šetnja u samoći«, str. 16, stih = 12 slogova

»Avantire«, str. 17—19, stih = 11 slogova

»Ikarov odgovor«, str. 22, stih = 12 slogova

Zaključak: 24 duga jata, *ije* = 21 (87,50⁰/o), *ije* = 3 (12,50⁰/o), od toga 2 *ije* u nastavku.

Nikola P o l i ć (1890—1960):

»Mjesečina«, str. 25, stih = 12 slogova

»Noćni mornar«, str. 26, stih = 12 slogova

Zaključak: 7 dugih jatova, $\dot{i}je = 6$ (85,71%), $i je = 1$ (14,29%).

Tin U j e v i ć (1891—1955):

- »Svakidašnja jadikovka«, str. 34—36, stih = 8 slogova
- »Molitva iz tamnice«, str. 37—39, stih = 11 slogova
- »U ovoj gužvi, u ovoj stisci...«, str. 41, stih = 9 slogova
- »Noćas se moje čelo žari...«, str. 41, stih = 9 slogova
- »Blaženo jutro koje padaš...«, str. 42, stih = 9 slogova
- »Uhapšen u svojoj magli...«, str. 43, stih = 8 slogova
- »Zelenu granu s tugom žuta voća...«, str. 44, stih = 11 slogova
- »Nostalgija svjetlosti«, str. 45, stih = 11 slogova
- »Vasionac«, str. 53, stih = 10 slogova

Zaključak: $\dot{i}je = 42$ (100%), $i je = 0$ (0%).

Dora P f a n o v a (1897):

- »Izgorjelo«, str. 94, stih = 14 slogova

Zaključak: $\dot{i}je = 5$ (100%), $i je = 0$ (0%).

Gustav K r k l e c (1899—1977):

- »Jezero«, str. 149—150, stih = 12 slogova
- »Pepeo strasti«, str. 151—152, stih = 12 slogova
- »Samotni zlatar«, str. 153, stih = 11 slogova
- »Pismo«, str. 154, stih = 7 slogova
- »Ključevi«, str. 155, stih = 7 slogova

Zaključak: $\dot{i}je = 19$ (100%), $i je = 0$ (0%).

Vjekoslav M a j e r (1900—1976):

- »Svirač i svijet«, str. 172, stih = 7 i 8 slogova (pravilna izmjena)

Zaključak: $\dot{i}je = 3$ (100%), $i je = 0$ (0%).

Dobriša C e s a r i ć (1902):

- »U suton«, str. 186, stih = 9 slogova
- »Srce«, str. 187—188, stih = 11 slogova
- »Poludjela ptica«, str. 192, stih = 11 slogova
- »Voćka poslije kiše«, str. 195, stih = 9 slogova
- »Tiho, tiho govori mi jesen«, str. 197, stih = 11 slogova
- »Pjesma mrtvog pjesnika«, str. 198—199, stih = 11 slogova

Zaključak: 19 dugih jatova, $\dot{i}je = 17$ (89,47%), $i je = 2$ (10,53%).

Ivan Goran K o v a č i ć (1913—1943):

- »Moj grob«, str. 279, stih = 11 slogova
- »Bdenje«, str. 280, stih = 10 slogova
- »Jama«, (samo I pjevanje), str. 282—283, stih = 11 slogova

Zaključak: 25 dugih jatova, $\dot{i}je = 21$ (84%), $i je = 4$ (16%).

Ukupno 144 duga jata, $\dot{i}je = 134$ (93,06%), $i je = 10$ (6,94%), od toga 2 $i je$ u nastavku (1,39% od ukupnog broja dugih jatova, 20% od dvosložnih).

Pred nama su svi podaci. Što nam oni govore, u prilog koje teze? I kad se pojavljuje dvosložno *ije*, zašto dvosložno? To bi se pitanje dalo osvijetliti s više strana, no prići ću mu, za sada, sa stanovišta poetskog izraza.

Što nam veli najstariji period: dubrovački pjesnici, narodni i ostali do 1750. godine? Od 322 duga jata nalazimo samo 5 dvosložnih, a od toga 2 u nastavku.

U dubrovačkih pjesnika od 290 duga jata dva su s dvosložnom vrijednosti, i to oba u nastavku, a znamo da je baš takav oblik nastavka bio tipičan za dubrovački govor. Budući da su samo dva, navest ću primjere:

Ivan B u n i ć : Ljubav draga mene stavi...«, str. 103—104, stih = 8 slogova: *Od kijeh se u naravi* (I, 3).⁶

Da je pjesnik posegao za dvosložnim jatom iz metričkih razloga kako bi spasio osmerac, jasno nam je brojeći slogove, ali to je mogao postići i oblikom *kojih*, koji je poznavao. Sve to nam govori da je dvosložni jat posebno izražajno sredstvo.

Ignjat Đ u r đ e v i ć : »Gospođi na daleko«, str. 135—136, stih = 8 slogova: *na krilih od ljubavi* (VII, 4).

Imamo opet dvosložni jat radi osmerca, a osim toga, to je posljednji stih, poeta pjesme, posebna metafora »krila ljubavi«. Trebalo je sve to nekako istaknuti, a za to mu je izvrsno poslužio dvosložni jat.

U anonimnih pjesnika nema ni jednoga dugog jata s dvosložnom vrijednosti, a od ostalih Muhamed Hevaji Uskufi, muslimanski pjesnik iz Bosne, u jednoj pjesmi ima 3 dvosložna jata:

»Savjet ženama«, str. 111, stih = 7 slogova

Čujte što ću vam r i j e t (II, 1)

neću laži ja r i j e t (II, 2)

jerbo treba u m r i j e t (II, 3)

U pjesmi su samo 3 duga jata i sva tri imaju dvosložnu vrijednost. Pjesnik je doduše mogao spasiti sedmerac pišući *reći* umjesto *rijet*, ali *reći* — *umriti* nije srok. Iako u ikavskom tekstu normalnije, *riti* — *umriti* možda ne bi bilo prirodno zbog slabije rasprostranjenosti oblika *riti* u ikavskim govorima nego oblika *rijeti* u ijekavskima. Ostaje, dakle, ono što je napisano kao najizražajnije (u istočnoj Bosni *rijet* je normalan oblik),⁷ a uz to zadovoljava i metričke potrebe stiha.

U drugom dijelu (1750—1850) situacija je drugačija: od 302 duga jata 62 imaju dvosložnu vrijednost, s napomenom da je 58 dvosložnih *ije* kod samog pjesnika: Mažuranića. Već nam taj omjer govori o posebnom stilu ovog pjesnika: ponekad dvosložni jat ističe vrijednost ključne riječi u stihu:

»Ajte, krsti, d i j e l i t i dare (Agovanje, II, 12)

⁶ U primjerima rimska brojka označuje strofu, arapska stih u strofi.

⁷ HZD II/1966, str. 159. Taj je oblik, kako je općenito poznato, uobičajen i u dubrovačkom dijalektu.

Iz konteksta znamo kakve darove sprema Turčin raji, ali sama sintagma »dijeliti dare« nešto daje naslutiti. Pjesnik je mogao upotrijebiti dugu množinu *darove* i bio bi spašen deseterac, a mi bismo znali o kakvim se darovima radi. Ali to nam ne priča pjesnik, on daje riječ *agi*, a upotrijebljeno stilsko sredstvo omogućuje autentičnije doživljavanje događaja, likova . . . Ne osjeća li se ironija u riječima »dijeliti dare«, pa čak kad uzmemo samo taj izdvojen stih, osjećamo nešto neobično. Da je pjesniku dvosložni jat stilsko sredstvo, govori nam i to što je u istim riječima ponekad jednosložna, a ponekad dvosložna vrijednost dugoga jata:

»*tu nek plijen vranom vranu stoji*« (Agovanje, IX, 8) = dvosložan, a drugi put jednosložan jat:

»*mukom muče, plijen svojoj grabe.*« (Agovanje, X, 2).

U prvom stihu aga govori svojim slugama što ih čeka ako ne izvrše naredbu, dakle prijetnja, a u drugom stihu riječ je o jadnoj raji koju grabe »ropske sluge«. U prvom slučaju pjesnik je mogao umjesto *nek* uzeti *neka* (s poretkom: plijen neka) i imao bi deseterac i jednosložan jat. Ali on ponovno nijansira značenje riječi služeći se dvosložnim jatom.

Još bih naglasila da je u Mažuranića 25 dugih jatova dvosložne vrijednosti u nastavku, a to je, uglavnom, služilo pjesniku da bi spasio stih. Navest ću nekoliko primjera radi ilustracije:

ne junaka biranije h (Četa, I, 5)

začas malen duhom junačkijem (Četa, XI, 10)

ter prizorom žalosnijem (Harač, IX, 2)

Slovinskije h, nadaleče (Harač, XXVI, 2)

I ostalo glavnije h Turaka (Harač, XXXI, 10)

nebeskijem ognjem sjecajući (Harač, XXXVI, 3)

I kada se radi o epitetima koji su česti u narodnoj poeziji (bijeli dan, bijele ruke), pjesnik također upotrebljava dvosložni jat:

Crnom Gorom na bijelu danu (Noćnik, I, 28)

il bijela krišku sira (Četa, XXI, 2)

blage oči i bijele ruke (Četa, XXVIII, 2),

što opet ima svoju posebnu izražajnu vrijednost.

Mogli bismo navesti i komentirati sve slučajeve dvosložnog jata, ali i tih nekoliko govori nam o posebnom stilu pjesnikovu koji mu nameću sadržaj i oblik pjesme i sami likovi. Jasno nam je da je pjesnik posezao za svim izražajnim sredstvima pa mu je dvosložni jat bio pomoć kod stiha: kad je trebalo nešto naglasiti, izraziti kontrast, istaknuti ton govora pojedinog lika. Jer otkud bi baš samo on u preporodno doba imao tako mnogo dugih jatova s dvosložnom vrijednosti (a znamo da je bio čakavac), jer nema ni jednoga dvosložnoga jata kod Vraza, Preradovića, Mihanovića, bar u pjesmama zastupljenima u našim antologijama. Sve to vodi nas zaključku da je Mažuraniću dvosložni jat bio stilsko ili bar tehničko izražajno sredstvo.

Ostali tekstovi razdoblja 1750—1850. pokazuju malen broj dvosložnih dugih jatova. U Š. S. A. Ilhamije nalazimo samo dva duga jata u pjesmi »Kasida«, i oba dvosložna, što je očito radi jedanaesterca:

Pogledaj im po s v i j e t u turbeta (I, 2)

na s v i j e t u to je prava ljepota (III, 3)

Da je Reljkoviću bio potreban dvosložni jat za njegov deseterac, jasno nam je, jer pjesma je ikavska i samo jat u stihu:

Po tebi se b i j e l e gradovi (I, 13)

ima refleks *ije* i dvosložnu vrijednost. Iz metričkih razloga posegnu za dvosložnim jatom i Tomo Blažek u pjesmi »Jednoč i sada«:

R a j s k i j e h z v i j e z d a biserno krilo (III, 2)

U tom je primjeru jedini jat u nastavku, a čini mi se da je i težište na pridjevu *rajski*, pa sam zato uzela dvosložno *ije* u *rajskijeh*, a ne u *zvijezda*.

U trećem dijelu, u kojem je najveći broj pjesnika iz najraznovrsnijih krajeva, pokazuje se sljedeća slika: od 685 dugih jatova ima 80 (11,68%) dvosložnih, s napomenom da su 42 dvosložna *ije*, odnosno 52,5% od njih, samo u jednog pjesnika, Kranjčevića.

U Šenoe je samo jedan dvosložan jat, i to u nastavku, u pjesmi »Venecija«:

Sred vreve silne c r n i j e h talasa (II, 5),

što je očito radi jedanaesterca, a ujedno je time podvučen dojam samoga epiteta, jer se jedanaesterac mogao dobiti da je uzeo »Usred silne...«, dakle, ponovno se radi o izražajnosti.

Zanimljiv je slučaj s Kranjčevićem. Od 187 dugih jatova, 42 su dvosložna, a od toga 13 (30,95% od dvosložnih) u nastavku, i to uglavnom iz metričkih razloga (jer samo je jedan jednosložni dugi jat u nastavku, tj. 0,69% od jednosložnih):

Uzdisaj je ona samo iz l j u d s k i j e h grudi (»Svijet i pjesma« I, 4; III, 4)

S p r o s t a č k i j e m šakama nek guši (»Prolaznost«, III, 4)

Zanimljiv je dvosložan jat u stihu:

Na golgoti je umro i s v i j e t za to znade (Eli! Eli! lama..., II, 1)

Odmah nam se nameće dojam da je dvosložni jat radi stiha, tj. 14-erca: Ako pročitamo tako stih, naglasak je na imenici *svijet*, a time osjećamo pjesnikovo čuđenje i zaprepaštenje, osjećamo i ono što nije izrečeno. I inače se primjećuje da je u Kranjčevića imenica *svijet* česta s dvosložnim jatom. Pjesnik je u nekom sukobu sa svijetom, pa mu u nijansiranju tih odnosa služi i dvosložni jat.

U pjesmi »Mojsije«, u centralnom stihu koji se 3 puta ponavlja, u *umrijeti* jat je dvosložan:

M r i j e t i t i češ, kada počneš sam (III, 35; IV, 30; VII, 30)

što doprinosi izražajnosti, snazi dojma. A osim toga, to govori Jehova pa je to trebalo posebno istaknuti.

U istoj pjesmi pjesnik upotrebljava dva puta jat s dvosložnom vrijednosti u imenici riječ:

I kad mu — divu — riječ gromova (IV, 22)

A gromom grmnu riječ Jehove (VII, 26)

ali to nije obična riječ, to je riječ Jehove, a ta je riječ baš bit pjesme u kojoj je i primjer *mrijeti* s dvosložnim jatom. Dakle i ono što govori veliki Jehova, na taj je način izdvojeno. Pa i u riječi *smijeh*, kad je to Jehovin smijeh, jat je dvosložan.

Kako vidimo, vrlo zanimljiva upotreba dvosložnog jata kao stilskog sredstva za ono što je posebno, naglašeno. Iako stoji da je dvosložni jat spasio stih, čini mi se da je u ovom slučaju ipak više sredstvo izraza i izražajnosti, jer dvosložnost dugoga jata nije bila jedinom mogućnosti za spašavanje stiha i ritma. Treba još napomenuti da se dvosložni jat redovno javlja pod dugim silaznim naglaskom, a tako je akustički najizražajnije (tj. *ijē*).

Kod Matoša su 3 dvosložna jata, i to dva u nastavku:

Samo gordi jablan lisjem s u h i j e m (»Jesenje večē«, IV, 1)

Šapće o životu mrakom glu h i j e m (»Jesenje večē«, IV, 2) što mu je spasilo jedanaesterac, a pridonijelo je i auditivnoj doživljenosti slike: slika osamljenog jablana⁸ postaje tragičnija, tajanstvenija. A treći dvosložni jat je u metafori »u slijepoj stravi«:

U s l i j e p o j stravi i u strasti muke (»Utjeha kose«, III, 3)

možda radi dvanaesterca, ali to nije obično sljepilo, to je strah u kojem se vidi ono što se želi i zato je to sljepilo gledanja.

Ili jedini dvosložni jat u Nazora i to u nastavku:

Nek zajedrim morem t i j e m (»Zvonimirova lađa«, IX, 4)

što je, očito, radi rime sa stihom:

Zar da ovdje tužno g n j i j e m (IX, 2)

U Tina Ujevića pak od 55 dugih jatova u prvoj antologiji i 42 u drugoj nema ni jednoga jedinog dvosložnoga, njemu nije potreban dvosložni jat ni za stih, ni za rime, a ni izraz mu ne stradava zbog toga.

Cesarić u objema antologijama ima samo dva dvosložna jata:

Koje v r i j e m e ne ništi već jača (»Srce«, III, 1)

Nije li v r i j e m e da gnijezdo vije (»Poludjela ptica«, III, 1)

Možda je pjesnik htio naglasiti te riječi, pa je to postigao dvosložnim jatom, jer u oba primjera dvosložni jat je u ključnoj riječi. U drugome je primjeru time izražena ironija, a možda i u prvome, jer se radi o vremenu koje tobože liječi rane, koje sve ništi (zub vremena), koje konformistički zahtijeva da se »svija gnijezdo«.

Zato kod I. G. Kovačića od 55 dugih jatova, 18 ih je s dvosložnom vrijednosti, ali, interesantno, nijedan u nastavku. 51 dugi jat, odnosno 17 dvosložnih jatova nalazi se u poemi »Jama« (uz napomenu da X

⁸ Ekspresivna vrijednost dvosložnoga dugog jata tu je dvostruko potvrđena: ijekavski refleks neuobičajen u nastavku (umjesto *suhim*) i oblik *lisjem* (umjesto suvremenoga *lišćem*) predstavljaju okvir za pojavljivanje dvosložnosti.

pjevanje nije išlo u podatke zbog nepravilnosti stiha). Možda je baš I. G. Kovačiću dvosložni jat bio velika pomoć kod stiha, ali ne možemo se oteti ni izražajnoj vrijednosti njegovoj, jer ne mogu ne spomenuti snagu strofe iz I pjevanja u kojoj slijepac govori o svjetlosti u času kad gubi oči, i tu pjesnik iskorišćuje dvosložni jat da izrazi taj kontrast sljepoće i svjetlosti, bjeline:

Sa zvonika b i j e l i h, u pameti (VII, 2)

Ludoj s i j e v n e: svjetlost sa Siona (VII, 3)

Divna svjetlost, svjetlost koja s v i j e t i (VII, 4)

B i j e l a s t r i j e l a u prsi mi sinu (V pjevanje, VI, 5)

Još bih htjela reći da ima riječi u kojima je dugi jat čas dvosložan, čas jednosložan, prema potrebi stiha npr.:

I drugom s l i j e p c u l j u t i b o l n a n e s e (II pjevanje, IV, 6)

Trgne s l i j e p c e — žica me probode (VI, 6)

Mogao bi se uz svaki primjer dati i komentar, ali i ovo nam je dovoljno da bismo mogli doći do određenog zaključka, što je i bio cilj ovoga rada. Sve je pred nama i nije potrebno ponavljati sve već navedene brojeve, samo bih rekla da se sada možemo sjetiti one, na početku spomenute teze o stanju dvosložnog jata u suvremenome standardnom jeziku. Svi podaci do kojih sam došla, zapravo je potvrđuju. Ako se pojavi dvosložna vrijednost jata, onda je to obično s osobitom stilskom (izražajnom ili tehničkom) vrijednosti, a diftonška je vrijednost prosječna, normalna, i prije svega, u golemoj, nerazmjerno velikoj većini svih primjera.

I. BRKIĆ

I. Brkić: THE SYLLABIC VALUE OF THE LONG *JAT* IN TWO ANTHOLOGIES OF CROATIAN POETRY

Summary

Reference books (dictionaries, grammars, orthographies, etc.) assign disyllabic value to the trigraph *ije* when it stands for the so-called long *jat* (ĕ) in standard ijekavian Serbo-Croatian. However, recent linguistic literature denies it. In order to find the truth and avoid any subjective judgment, two anthologies of Croatian poetry were examined. Poems with a fixed number of syllables in a line were considered only.

One anthology contains poetry from the end of 15th century up to the present. Of 1309 instances of long *jat*, 1162 or 86.77 o/o are monosyllabic and 147 or 11.23 o/o disyllabic. In the same anthology, for the period since 1850, of 685 instances of long *jat*, 605 or 88.32 o/o are monosyllabic and 80 or 11.68 o/o disyllabic. In the other anthology, which contains poetry between the two world wars, of 144 instances of long *jat*, 134 or 93.06 o/o are monosyllabic and 10 or 6.94 o/o are disyllabic.

Monosyllabic pronunciation is normal, average, while disyllabic pronunciation seems to be special and functional (for the purpose of rhythm or rhyme) as well as expressive (to give emphasis to a word or a form, or to draw attention to a peculiar feature, as in the case of other less frequent phonetic or morphological features in poetry).